

Nonlinear Discourse of (Post)Modern Culture

UDC: 1.130.2+304+167/168(001.3+327.8)

DOI: <https://doi.org/10.15421/172564>**Prihoda-Donets Tamila**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-3251-516X>, tamprygoda@gmail.com*Lesya Ukrainka Volyn National University (Lutsk, Ukraine)*

Abstract.

Relevance. In a situation of active transformation encompassing all spheres and processes at various levels of social and personal existence, postmodern cultural analytics emphasizes the study of factors such as uncertainty, instability, spontaneity, and their role in sociocultural processes. Traditional linear systems of knowledge, based on template thinking, repetition, and standardization, do not correspond to the changing and unpredictable cultural reality. Creative thinking, somatic practices, concrete experience, intuitive responses, and transdisciplinary methodology become a significant part of cultural-philosophical reflection, expert tools, and the postmodern cultural space.

Purpose of the article. To analyze the transformation of contemporary socio-cultural thinking under conditions of global uncertainty and to outline new forms of cultural reflection.

Results. The article analyzes the main trends of the nonlinear discourse of culture as a key feature of postmodernity and a factor of adaptability to new social realities. The research is based on an interdisciplinary analysis that includes hermeneutic, post-structuralist, and phenomenological approaches, elements of cultural anthropology and political philosophy, as well as analytical tools from the theory of complex systems. Particular attention is given to the concepts of the “Black Swan” (N. Taleb), social iatrogenesis (I. Illich), fragmentation, and antifragility as new parameters of worldview. The cultural value of instability, fragmentation, and paradox is substantiated as the foundation of contemporary thinking and action. The aesthetics of randomness, spontaneity, and nonlinearity shape new types of leadership and initiate the rethinking of norms, protocols, and patterns in the realms of culture, politics, and social expectations.

Conclusions. The article argues that the discourse of uncertainty today is not only a symptom of cultural crisis but also a resource for adaptation. Contemporary culture requires flexible thinking, sensitivity to complexity, recognition of multivariance, and a departure from linear causal logic. A new type of personality is emerging—creative, unstable, risk-prone, and capable of functioning in conditions of systemic turbulence.

Keywords: postmodern culture, nonlinear thinking, uncertainty, cultural analytics, cultural expertise, black swan, cultural iatrogenesis, public leadership

Нелінійний дискурс (пост)сучасної культури

Пригода-Донець Таміла*Волинський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)*

Анотація

Актуальність. У ситуації активної трансформації, що охоплює усі сфери і процеси на різних рівнях суспільного й особистісного буття, постсучасна культурна аналітика актуалізує дослідження факторів невизначеності, нестабільності, спонтанності і їх роль у соціокультурних процесах. Традиційні лінійні системи знань, що базуються на шаблонному мисленні, повторюваності, стандартизації, не відповідають мінливій і непередбачуваній культурній реальності. Креативне мислення, соматичні практики, конкретний досвід, інтуїтивні реакції, трансдисциплінарна методологія стають вагомими частинами культур-філософської рефлексії, експертних інструментів і постсучасного культурного простору.

Мета статті – окреслити основні риси нелінійного дискурсу постсучасної культури та проаналізувати підходи до його культурологічного осмислення

Результати. Проаналізовано основні тенденції нелінійного дискурсу культури як ключової ознаки постсучасності та чиннику адаптивності до нових соціальних реалій. Дослідження спирається на міждисциплінарний аналіз, що включає герменевтичний, постструктуралістський, феноменологічний підходи, елементи культурної антропології, політичної філософії, а також аналітичні інструменти теорії складних систем. Особлива увага приділяється концептам «чорного лебедя» Н. Талеба, соціальної ятрогенії І. Ілліча, фрагментарності та антикрихкості як нових параметрів світосприйняття. Обґрунтовуються культурна цінність нестабільності, фрагментарності й парадоксальності як основ сучасного мислення й дії. Естетика випадковості, спонтанності та нелінійності формує нові типи лідерства і запускає переосмислення норм, протоколів, шаблонів у сфері культури, політики та соціальних очікувань.

Висновки. У статті стверджується, що дискурс невизначеності сьогодні є не лише симптомом культурної кризи, а й її адаптаційним ресурсом. Сучасна культура потребує гнучкого мислення, чутливості до складного, визнання багатоваріантності та втрати лінійної причинно-наслідкової логіки. Формується новий тип особистості – креативний, нестабільний, ризикований, здатний функціонувати в умовах системної турбулентності.

Ключові слова: постсучасна культура, нелінійне мислення, невизначеність, культурна аналітика, культурологічна експертиза, чорний лебідь, культурна ятрогенія, публічне лідерство

Стаття надійшла / Article arrived: 13.05.25

Схвалено до друку / Accepted: 23.06.25

Вступ.

У сучасному світі вже не викликає сумніву теза про його стрімкі, багатовекторні трансформації. Висока швидкість змін, їхня раптовість і варіативність виходять за межі лінійних підходів традиційного аналізу. Війна Росії проти України, зростання локальних конфліктів, ризики глобального переділу світу, загострення соціальних, релігійних і екологічних проблем, поширення штучного інтелекту, а також девальвація авторитетів і зростання впливу гібридних лідерів – усе це формує нову, важко прогнозовану картину реальності. Цей світ більше не вкладається в класичні соціокультурні моделі. Він нагадує марафон випадковостей і несподіваних поворотів. Старі наративи втрачають пояснювальну силу, а нова реальність вимагає інакших, нелінійних способів мислення й інтерпретації. У культурному дискурсі дедалі виразніше звучить тема фрагментарності, незавершеності, множинності і варіативності.

Постсучасність змінює не лише культурну мову, а й спосіб пізнання – її не можна вивчати засобами «раціонального абсолютизму». «Життя пізнається життям», – стверджував Вільгельм Дільтей, обґрунтовуючи методологію філософії життя (Dilthey, 1927). Герменевтична гнучкість, міждисциплінарність, залучення досвіду й емоцій, інтуїтивних та соматичних знань – ось інструменти дослідження в епоху тотальної невизначеності. Нова (інша) культурна реальність потребує нових підходів до культурологічної рефлексії, культурної аналітики. Постсучасність не просто руйнує класичні онтології та гносеології, а створює нову картографію знання – фрагментарну, децентровану, парадоксальну. Невизначеність, нелінійність, нестабільність і мінливість – не кризи, а структурні характеристики сучасного культурного поля.

Мета статті окреслити основні риси нелінійного дискурсу постсучасної культури та проаналізувати підходи до його культурологічного осмислення.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Протягом останніх десятиліть питання нелінійності та невизначеності все частіше опиняються в центрі уваги дослідників. Їх розглядають у широкому спектрі: від академічних гносеологічних концепцій до маргінальних, конспірологічних чи навіть художніх інтерпретацій. Уже Фрідріх Ніцше, проголосивши у «Так казав Заратустра» смерть Бога, поставив під сумнів ціннісну основу європейського світогляду (Nietzsche, 1886). Згодом Ролан Барт оголосив смерть автора (Barthes, 1967), яка відкриває простір «народженню читача» як інтерпретатора множинного інтертексту (Barthes, 1967), а Мішель Фуко – смерть суб'єкта (Foucault, 1976), що ознаменувало кінець класичних уявлень про стабільну людину і світ.

Наукові революції другої половини XX століття – квантова фізика, теорія складних систем, кібернетика – докорінно змінили і наукове, і культурне мислення.

«Наукові революції другої половини XX ст. – нелінійна, ймовірна, комп'ютерно-інформаційна, квантопольова кардинально перетворили фундаментальні основ не тільки наук про природу, а й наук про людину, культуру, історію, міфи» (Соболь, 1997, с. 35). Роботи І. Пригожина й І. Стенгера (Prigogine, & Stengers, 1979), Ж. Дельоза (Deleuze, 2004) і Ф. Гваттарі (Guattari, 1992) презентують світ як поліфонічний, множинний, асемантичний простір, де хаос є не протилежністю порядку, а формою його становлення. У цьому світі домінують не сталі структури, а потенціали: «тіло без органів», «хаосмос», «сингулярність».

Паралельно формуються нові екзистенційні типи: з одного боку – інертні, конформні, гедоністично налаштовані, схильні делегувати відповідальність інституціям; з іншого – креативні, пасіонарні, інтуїтивні, що шукають нестандартні реакції на виклики доби.

Окрему увагу привертає феномен соціальної та культурної ятрогенії (Illich, 1974; 1976), як інституційно зумовленої психологічної інфантилізації – стану, коли індивід потребує постійного «лікування» з боку систем. Українські дослідники О. Зубарева, Гніт Ю. звертають увагу на особливості сучасного дискурсивного простору соціологічного і культурологічного знання у контексті руйнування традиційного соціального порядку і полікультурного простору, формування нелінійного та аструктивного уявлення про суспільну цілісність, становлення фрагментарної, мозаїчної суб'єктності та ідентичності (Зубарева, 2016, Гніт, 2017). У цьому контексті постає важливе питання: чи не стає сучасна культура джерелом патологізації людської поведінки? Чи не потребує культурний простір інших способів, форм, філософсько-культурологічних підходів для його осмислення, інших типів експертно-аналітичного знання?

Результати дослідження.

Раціоцентрична картина світу, що довгий час визначала пріоритети в науці, культурі та політиці, поступово вичерпує свій потенціал. Домінування людини як «міри всього», жорстка дисциплінарність соціальної взаємодії, поширення маніпулятивних і репресивних психотехнологій – усе це призвело до глибокої кризи антропності та сучасної цивілізаційної моделі. Глобальна деструкція, втрата стійких ціннісних систем і принципів потребують радикального переосмислення культурних основ та нових орієнтирів. Ігнорування багатоманітності життєвих практик, підсвідомих чинників, ірраціональних імпульсів – не лише інтелектуальна втрата, а й соціальний ризик. Стабільна, уніфікована модель світу, яку досі підтримує значна частина гуманітарного знання, не просто застаріла – вона небезпечна. Статичні поняття, позбавлені динаміки та життєвої енергії, репродукуються у форматі

шаблонного університетського знання, яке дедалі менше здатне адекватно відповідати на виклики сучасності.

Натомість сьогодні вкрай необхідні нові типи аналітики – мобільні, багатовекторні, гнучкі. У цьому контексті дискурс невизначеності виступає не як ознака хаосу чи нігілізму, а як структурна якість складних систем, що забезпечує їхню адаптивність, життєздатність і здатність до трансформації. Тобто, невизначеність – це вже не втрата, а ресурс. Класична експертиза та аналітичні студії, як правило, спиралися на стабільну реальність та передбачувану логіку. Культурологічна експертиза у XXI столітті працює з мінливими формами, символічними полями, нестабільною ідентичністю. Її завдання – не фіксація знання, а інтерпретація відкритих систем, виявлення латентних сенсів, відслідковування смислових зсувів.

Вона потребує нової експертизи – не лише мистецької чи академічної, а трансдисциплінарної, здатної поєднати культурну інтуїцію, стратегічне мислення, інституційну практику та індивідуальний досвід. Сучасна культура – строката, багаторівнева, гібридна. Вона водночас неграмотна й витончена, прагматична й містична, вразлива й іронічна. І саме ця контрастність потребує нових методів пізнання й опису.

Спроби редукувати її до «мегаісторії» або ж рафінованої універсальної методології знецінюють складність культурного процесу. Психологічний редуccionізм, об'єктивний детермінізм і суворі рамки наукової верифікації – усе це маргіналізує випадкове, унеможливує раптове, виключає фрагментарне й хаотичне. Тим часом саме ці явища дедалі більше визначають ритм сучасного світу.

У контрольованому суспільстві, що тяжіє до алгоритмічності та передбачуваності, формується особливий тип індивіда – підпорядкованого, інфантильного, залежного від зовнішніх протоколів. Відхилення від заданого сценарію сприймається як девіація. Такі симптоми характерні для соціальної ятрогенії – нав'язаної суспільством патології, що змушує людину сприймати себе як неповноцінну без участі зовнішніх інституцій. Поняття «соціальна ятрогенія» (social iatrogenesis) ввів І. Ілліч, балансує між клінічним, соціальним і культурним рівнями. Соціальна ятрогенія – це психологічний стан, у якому людину утримують у постійному стані хворобливості, що потребує лікування, контролю, медикалізації нормального життя, внаслідок чого суспільство стає залежним від інституціонального втручання (Illich, 1974). Це класичне визначення ятрогенії в роботах Івана Ілліча (1976) трансформується у поняття культурної ятрогенії, за якої сам соціум стає джерелом перманентної психологічної залежності. Така система продукує пасивних індивідів, які делегують відповідальність державі, церкві, науці, медикам, політикам, медіа.

Культурна (інформаційна) ятрогенія демонструють суспільну психологію, орієнтовану на метафізичний світогляд, шаблонне мислення, інфантильні поведінкові патерни, стереотипні сценарії самореалізації. Особлива поведінка, втрата, біль, неочікувані події, невизначеність, нестабільність нейтралізуються чи завуальовуються бюрократичними інструкціями чи типовими моральними алгоритмами, прийнятими у соціумі. Технократична суспільна модель дбає про уніфікацію унікальності, підведення під неї системної ціннісної бази, ілюзії захищеності і безпеки.

Цей процес посилюється егогенією – синдромом самонавіювання хвороби, патологічного стану чи травми під впливом медіа або експертної інформації. Тобто людина піддається негативному впливу маніпулятивної інформації нібито з фахового джерела і формує викривлені уявлення про ситуацію, світ, саму себе. Пандемія Ковід-19 підсвітила цей синдром, який виявився характерним не лише для медичної галузі (Бугайова, 2022). Сюди ж можна віднести і психологічні спецоперації гібридного характеру, що мають на меті навіювати певні настрої, управляти масовою свідомістю. Нові медіа, віртуальна реальність масштабують ці маніпулятивні технології. У цьому сенсі можна говорити про вплив ПІСО (інформаційно-психологічні спецоперації) як ятрогенічний та егогенічний синдроми в умовах російсько-української війни. Вони поширюють страх, спричиняють колективну тривожність, апатію, недовіру до себе та світу. Такі реакції на непередбачуваний і нестабільний світ можуть бути як стихійно сформовані у соціумі, так і психогенними технологіями з чітко вираженими цільовими очікуваннями.

Людина, дезорієнтована у світі, що постійно змінюється, перестає діяти автономно. Вона відмовляється від самостійного прийняття рішень, її поведінка – реактивна, її мислення – шаблонне. Це і є вихідна точка для культури нового типу, яка формуватиме не контрольованого, а активного громадянина, що здатен до саморефлексії, критики, ризику, гри, інтуїції. Виникає потреба у визнанні нелінійності і невизначеності як наявних ознаках сучасної культурної дійсності, з одного боку, й у вихованні такого типу особистості, для котрої притаманні не лише пасивно адаптаційні риси в умовах тотальних ризиків і нестабільності, а й пластичне креативне мислення, нові світоглядні орієнтири, позбавлені попередніх ідеологічних, гносеологічних обмежень. «Постала проблема формування людини, здатної функціонувати в умовах постійних змін, приймати змінність як суттєву характеристику життєдіяльності. – справедливо зауважує О. Наумкіна. У такій ситуації шаблонне, лінійне мислення стає обмеженим, оскільки сковує людське мислення, зумовлює його консерватизм.

Враховуючи високий динамізм, стохастичність розвитку сучасного світу, розумова діяльність людини має бути більшою мірою орієнтованою на рішення стратегічних задач. За цих умов зростає роль нелінійного, творчого мислення, яке характеризується відсутністю шаблону, функціональної фіксованості в розумовій і виконавській діяльності» (Наумкіна, 2015, с. 16). Нелінійне мислення не заперечує логіку, але розширює її межі, дозволяючи включати інтуїцію, естетичне чуття, афективну чутливість, тілесну перцепцію, ситуативність. Це мислення зв'язків, а не послідовностей.

Казус Джонсона та культурна естетика публічності. Сучасна політична сцена дедалі частіше демонструє відмову від усталених, класичних стандартів лідерства. Постає новий тип публічного діяча – гібридного, позасистемного, емоційно відкритого, часто – ексцентричного. Його стиль поведінки, візуальний образ, риторика, соціальні жести були не менш важливими за політичну програму. В цьому контексті показовим є феномен Бориса Джонсона, экс-прем'єра Великої Британії, чие активне перебування у великій політиці було не досить тривалим, але яскравим, і чий образ можна вважати символом розхитування політичної репутабельності, особливо британської, в її традиційному розумінні. Недбала зачіска, невимушений одяг, відвертість, гіперактивність, епатажні заяви, непередбачувані рішення – все це стало частиною його політичного бренду. Джонсон по-особливому трансформував політику в спектакль, у якому стиль – не менш важливий за зміст. Його поведінковий код ламав очікування щодо зовнішньої відповідності ролі, запропонувавши іншу формулу публічного лідерства – людина в політиці, а не політик поза людиною. Назвемо цей феномен казусом «зачіски Джонсона», що демонструє появу нового форми публічної політики, а може, і значно глибші трансформації сучасної дійсності. Отож, «зачіска Джонсона» – більше, ніж іронічна метафора. Це – культурний маркер біфуркаційного переходу, символ розпаду старої політичної етики, яка спиралась на контроль, репутацію, логіку та ритуал, і народження нової – емоційної, постіронічної, інтуїтивної. У світі, де раціональні моделі втратили переконливість, зростає попит на поведінкову спонтанність, ексцентризм, відкритість у своїй парадоксальності.

Феномен Володимира Зеленського: нова публічна суб'єктність. Аналогічні риси виявляються у постаті Президента України Володимира Зеленського, чия трансформація від актора й коміка до лідера країни, що перебуває у стані війни, – унікальний приклад зміни парадигми публічності. Його стиль – неформальний, емоційний, імпровізаційний. Він порушує дипломатичні канони, виступає у військовій формі, звертається до парламентів світу мовою етики й почуттів, а не лише політичної раціональності.

Ця нова риторика – не ознака слабкості, а свідчення глибокої трансформації образу політика в сучасному світі. Вона апелює не до формального статусу, а до особистого досвіду, болю, гідності, людяності. Зеленський став уособленням тієї самої суб'єктності, яка протистоїть шаблонній системі, – як внутрішньодержавній, так і глобальній. І які б оцінки сьогодні не давали «казусу» Зеленського – від негативного до апологетичного – можна констатувати, що відкритість, повага до особистості, відсутність пафосу свідчить, у ширшому контексті, про кризу традиційного політичного істеблішменту, з його ритуалами, протоколами й глянцеви́ми масками.

Вибухова поява Дональда Трампа в американській і глобальній політиці, порушення табу, використання шоу-бізнесових стратегій – усе це вказує на перехід від системи стабільної політичної репутації до системи емоційного імпульсу. Сьогоднішній лідер – це не носій статусу, а генератор нових ситуацій. Формується нова антрополія особистості, котра передбачає не стабільного суб'єкта з фіксованою ідентичністю, а нестійкого персонажа, що живе у режимі постійної адаптації, трансфігуративного руху, що допомагає витримати нестабільність. Відтак, нові форми лідерства базуються не на шаблонах, симетричності і передбачуваності, а на здатності діяти динамічно, нестандартно і ситуативно.

Нова естетика політичної публічності відповідає суспільним запитам та актуальним соціокультурним ситуаціям. Йдеться про втрату стійких онтологічних орієнтирів, світоглядну фрагментарність на усіх рівнях суспільної свідомості, множинність дискурсів і деструкцію великих наративів» (Lyotard, 1979), симуляцію як заміщення реальності її знаками (Baudrillard, 1981), трансформацію особистості в ефект мовних, соціальних і візуальних структур (Foucault, 1966; Deleuze, 2004). У цьому ж сенсі З. Бауман пропонує поняття, метафору «рідкої сучасності», яка передбачає її несталість, тимчасовість, плинність, де все – від ідентичності до державності – перебуває у стані плинної невизначеності і нестабільності (Bauman, 2000). Його ідеї стали основою для осмислення культури як потоку, що неможливо зафіксувати. Таку реальність визначають не стійкі та універсальні орієнтири, а нестабільні ідентичності, культура споживання, занепад локальної відповідальності, відсутність тривалих зобов'язань. Власне, ці тези можуть стати прологом нових рефлексій і культурних стратегій.

Нелінійне лідерство, фрагментарна логіка і «чорні лебеді». У цьому світі, що відмовляється від завершеності та передбачуваності, з'являється новий принцип – допущення нестабільності як складової розвитку. Саме цей втілює метафора «чорного лебедя», запропонована Насімом Талебом. Непередбачувана подія, яка руйнує аналітичні моделі, підважує ймовірність і спонукає до стратегій антикрихкості.

«Крихкість завжди нелінійна, як і антикрихкість», – пише Талеб у своїй книзі «Антикрихкість» (Taleb, 2012, р. 242-243). «Чорний лебідь» – це не лише метафора катастрофи. Це – символ нового знання, яке не вписується в системні графіки. Талеб підкреслює: чим складніше й невизначеніше середовище, тим вищою має бути готовність до несподіваного. Культурологічна думка, що тривалий час працювала на стабільність і збереження, сьогодні має опанувати інше – динамічну нестійкість як ресурс трансформації.

«Цей принцип випадковості як «доповнення необхідності». Шляхи розвитку самоорганізовуваних систем наперед не визначені. Конкретна історія конкретного об'єкта, яка розуміється як ланцюг біфуркацій із випадковим вибором, що відкриває попереду різні набори можливостей, постає як неодмінна дія причини, внаслідок чого неєліміновану роль відіграє випадковість» (Добронравова, 1991, с. 59). Випадковість відкриває потенційні перспективи, часто найменш очікувані та у найнесподіваніший спосіб. У такому контексті культурологічне експертне знання, соціокультурна аналітика не передбачає, не прогнозує, не планує суспільні, культурні чи цивілізаційні перспективи, а вивчає непередбачуваність і неповторність варіативних «майбутніх». Вона не продукує завершених інтерпретацій, готових ідеологічних ідей, гносеологічних висновків, її місія – формувати динамічне середовище для множинних, багаторівневих, евристичних пояснень, виявляти механізми нестабільності, реалізовувати нелінійні підходи до пізнання реальності. Це, передусім, про світоглядну пластичність і методологічну сміливість і відкритість.

Зрештою, йдеться не просто про фахову процедуру осмислення культурного феномену, культурної практики, а про інтелектуальний акт занурення у нестабільність, гібридність, парадоксальність і динамічність межових станів сучасності. Адже постсучасна культура не є впорядкованою системою, вона, швидше, нагадує мережу, рій або поле множинних векторів. Соціокультурна реальність не є побудованою згори системою, вона формується знизу, з локальних подій і практик. Саме тому потрібна така експертна аналітика і рефлексія, яка здатна і має відповідний інструментарій і компетентності, щоб осмислювати непередбачуване, динамічне, багатопланове.

Висновки.

Сучасний світ дедалі менше відповідає системному порядку, централізованим моделям мислення та ідеології прогнозованості. Спроба звести складну, багатопланову, варіативну реальність до стабільних знань і регламентованих практик – не лише наївна, а й потенційно руйнівна. У самій основі культурних, політичних, наукових трансформацій

лежить фактор невизначеності як рушія змін, індикатора адаптивності та джерела нових смислів.

Тенденція до медикалізації культури, до інституційного програмування поведінки і формування паноптичного суспільства, до спрощення складних людських досвідів породжує масову інфантилізацію – залежність від протоколів, готових рішень, шаблонних інтерпретацій. У цьому контексті культурна (інформаційна) ятрогенія й егогенія виявляються важливими феноменами сучасної соціальної психології. Людина, яка не довіряє власному досвіду, соціуму, світові загалом, делегує контроль над життям інституціям, перетворюється на зручного, прогнозованого, але безвольного суб'єкта.

На протипагу цьому, в сучасному культурному полі з'являється інший тип – індивід креативної рефлексії, здатний до прийняття ризику, автономного рішення, мислення поза межами. Саме такі форми свідомості відповідають світові, що більше не дає гарантій, не пропонує сталих опор, але натомість відкриває множинність можливостей.

Казус «зачіски Джонсона» – не анекдот і не курйоз, а маркер глобального зсуву в сприйнятті публічності, лідерства, автентичності. Він унаочнює відхід від догматичної політичної стилістики й прихід нової моделі – відкритої до недосконалості, фрагментарності, експресії. Вона репрезентує нову етику публічної дії – імпульсивну, емоційно ангажовану, іноді суперечливу, але суб'єктну.

Одним із символів цієї доби залишається «чорний лебідь» – метафора радикальної непередбачуваності, яка провокує переформатування звичних структур у різних сферах життя. Його поява, методологічне визнання – не просто злам, стрес, а можливість нового сценарію, альтернативних культур-рефлексій, іншої конфігурації реальності, варіативних перспектив майбутнього.

Таким чином, нелінійність, фрагментарність, варіативність – не помилки системи, а ознаки нового культурного порядку, що формується тут і тепер. Нелінійне мислення – це не просто інтелектуальна техніка, а форма культурного виживання. Воно стає способом бути в складному, мислити невизначене й діяти у світі, де немає готових сценаріїв. Культурологічна експертиза має бути не консервативною охороною традиції, а динамічним простором інтерпретації, реакції, передбачення та творення. Сучасна людина – не лише споживач готових ідентичностей, а й архітектор власного смислового ландшафту.

«Історія життя – це еволюція невизначеності, зростаюча свобода: свобода діяти, думати, рухатися» (Koenig, 2003, р. 283). Визнання невизначеності – це не поразка, а початок нового мислення.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Бугайова, Н. (2022). Біоетичні проблеми в умовах пандемії Covid-19: ейджизм, ятрогенія, суїцид, дотримання прав пацієнтів та їх родичів у відділеннях реанімації та інтенсивної терапії або смерть на самоті? *Здоров'я, медицина, філософія: стратегії виживання в умовах ковідної реальності*. Київ: Українська асоціація з біоетики. 59-72
- Гніт, Ю. М. (2017). Академічний дискурс вивчення ідентичності в українській гуманітаристиці. *Науково-теоретичний альманах Грани*, 20(11), 58-69. <https://doi.org/10.15421/1717148>
- Добронравова, І. (1991). Нелінійне мислення. *Філософська і соціологічна думка*. 6. 47-60. Відновлено з <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/fil-dumka91-6.htm>
- Зубарева, О. І. (2016). Реконфігурація контекстів проблематизації соціального контролю у культурному ландшафті сучасності. *Науково-теоретичний альманах Грани*, 19(9), 38-44. <https://doi.org/10.15421/171676>
- Кеннінг, П. (2003). *Невизначеність. Енциклопедія постмодернізму*. Київ: Основи.
- Наумкіна, О. (2015). Нелінійне мислення у сучасному швидкоплинному світі. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2(12). 13-18. Відновлено з <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/434/1/Neliniyne%20myslennya.pdf>
- Соболь, О. (1997). *Постмодерн і майбутнє філософії*. Київ: Наукова думка.
- Barthes, R. (1967). *La mort de l'auteur*. Paris: Éditions du Seuil.
- Baudrillard, J. (1981). *Simulacres et simulation*. Paris: Galilée.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Polity Press.
- Deleuze, G. (2004). *The Logic of Sense*. London: Continuum.
- Dilthey, W. (1927). *Gesammelte Schriften*. Leipzig: Teubner.
- Foucault, M. (1966). *Les Mots et les choses*. Paris: Gallimard.
- Foucault, M. (1976). *La volonté de savoir*. Paris: Gallimard.
- Guattari, F. (1992). *Chaosmosis an ethico-aesthetic paradigm*. Retrieved from https://monoskop.org/images/2/24/Guattari_Felix_Chaosmosis_An_Ethico-Aesthetic_Paradigm.pdf
- Illich, I. (1974). *Medical Nemesis: The Expropriation of Health*. London: Calder & Boyars.
- Illich, I. (1976). *Limits to Medicine*. London: Marion Boyars.
- Koenig, P. (2003). *Encyclopedia of Postmodernism*. New York: Routledge.
- Lyotard, J.-F. (1979). *La condition postmoderne*. Paris: Minuit.
- Nietzsche, F. (1886). *Also sprach Zarathustra*. Leipzig: E. W. Fritzsche
- Prigogine, I., & Stengers, I. (1979). *La Nouvelle Alliance. Métamorphose de la science*. Paris: Gallimard.
- Sobol, Y. (1997). *Філософія культури: посткласичні виміри*. Київ: Інтерсервіс.
- Taleb, N. N. (2007). *The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable*. New York: Random House.
- Taleb, N. N. (2012). *Antifragile: Things That Gain from Disorder*. New York: Random House.

REFERENCES

- Barthes, R. (1967). *La mort de l'auteur*. Paris: Éditions du Seuil.
- Baudrillard, J. (1981). *Simulacres et simulation*. Paris: Galilée.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Buhayova, N. (2022). Bioethical problems in the context of the COVID-19 pandemic: Ageism, iatrogenesis, suicide, observance of the rights of patients and their relatives in intensive care units or death in solitude? In *Health, medicine, philosophy: Strategies for survival in COVID reality* (pp. 59-72). Kyiv: Ukrainian Association for Bioethics.
- Deleuze, G. (2004). *The logic of sense*. London: Continuum.
- Dilthey, W. (1927). *Gesammelte Schriften* (Vols. 1–2). Leipzig: Teubner.
- Dobronravova, I. (1991). Nonlinear thinking. *Philosophical and Sociological Thought*, (6), 47–60. Retrieved from <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/fil-dumka91-6.htm>
- Foucault, M. (1966). *Les mots et les choses*. Paris: Gallimard.
- Foucault, M. (1976). *La volonté de savoir*. Paris: Gallimard.
- Gnit, Y. M. (2017). Academic discourse of identity studies in Ukrainian humanities. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 20(11), 58-69. <https://doi.org/10.15421/1717148>
- Guattari, F. (1992). *Chaosmosis: An ethico-aesthetic paradigm*. Retrieved from https://monoskop.org/images/2/24/Guattari_Felix_Chaosmosis_An_Ethico-Aesthetic_Paradigm.pdf
- Illich, I. (1974). *Medical nemesis: The expropriation of health*. London: Calder & Boyars.
- Illich, I. (1976). *Limits to medicine*. London: Marion Boyars.
- Kenning, P. (2003). Uncertainty. In *Encyclopedia of Postmodernism* (pp. 283–284). Kyiv: Osnovy.
- Koenig, P. (2003). *Encyclopedia of postmodernism*. New York: Routledge.
- Lyotard, J.-F. (1979). *La condition postmoderne*. Paris: Minuit.
- Naumkina, O. (2015). Nonlinear thinking in the modern fast-paced world. *Philosophy of Science: Traditions and Innovations*, 2(12), 13–18. Retrieved from <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/434/1/Neliniyne%20myslennya.pdf>
- Nietzsche, F. (1886). *Also sprach Zarathustra*. Leipzig: E. W. Fritzsche
- Prigogine, I., & Stengers, I. (1979). *La nouvelle alliance: Métamorphose de la science*. Paris: Gallimard.
- Sobol, O. (1997). *Postmodernism and the future of philosophy*. Kyiv: Naukova Dumka.
- Sobol, Y. (1997). *Philosophy of culture: Postclassical dimensions*. Kyiv: Interservis.
- Taleb, N. N. (2007). *The black swan: The impact of the highly improbable*. New York: Random House.
- Taleb, N. N. (2012). *Antifragile: Things that gain from disorder*. New York: Random House.
- Zubareva, O. I. (2016). Problematisation reconfiguration contexts of social control in the cultural landscape of today. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 19(9), 38-44. <https://doi.org/10.15421/171676>